

ZDRUŽEVANJE VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU TER TRAJNOSTNEGA RAZVOJA: PRIMER SLOVENIJE IN SRBIJE

MAJA MEŠKO,¹ SNEŽANA ŽIVKOVIĆ,²
TAMARA RADJENOVIC,² MIRKO MARKIČ³

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
maja.mesko@um.si

² Univerza v Nišu, Fakulteta za varstvo pri delu, Niš, Srbija
snezana.zivkovic@znrfak.ni.ac.rs, tamara.radjenovic@znrfak.ni.ac.rs

³ Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, Koper, Slovenija
mirko.markic@fm-kp.si

Varnost in zdravje pri delu sta ključna za uspešno delovanje organizacij v vseh državah. Prav tako sta ključna za trajnostni razvoj organizacij. V prispevku smo raziskali, kako povezati vidike varnosti in zdravja pri delu s spremembami, ki jih prinašata zeleni prehod in digitalna revolucija. Obe državi, Slovenija in Srbija, se soočata s temi spremembami, ki se odražajo v načinu dela in uvajanju novih tehnologij. V Sloveniji organizacije stremijo k zmanjšanju emisij, uporabi obnovljivih virov energije in učinkovitemu ravnanju z odpadki. V Srbiji pa posebno pozornost namenjajo ekološki obnovi industrijskih con. Pri teh spremembah je ključno povezati vidike varnosti in zdravja pri delu. Organizacije v obeh državah morajo zagotoviti varne delovne pogoje, ki upoštevajo nove tehnologije in njihov vpliv na zaposlene. To zmanjšuje verjetnost poškodb in bolezni ter izboljšuje delovno učinkovitost. V prispevku smo predstavili ukrepe za preprečevanje nevarnosti, ozaveščanje zaposlenih o novih tehnologijah ter izobraževanje o varnosti pri delu. Povezovanje vidikov varnosti in zdravja pri delu z zelenim prehodom in digitalno revolucijo lahko organizacijam v obeh državah prinese boljše rezultate, tako na gospodarskem kot tudi okoljskem področju.

Ključne besede:

varnost in
zdravje pri
delu,
trajnostni
razvoj,
digitalni
prehod,
zeleni
prehod,
Slovenija in
Srbija

COMBINING SAFETY AND HEALTH AT WORK AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: THE CASE OF SLOVENIA AND SERBIA

MAJA MEŠKO,¹ SNEŽANA ŽIVKOVIĆ,²
TAMARA RADJENOVIĆ,² MIRKO MARKIČ³

¹ University of Maribor, Faculty of Organizational Sciences, Slovenia
maja.mesko@um.si

² University of Niš, Faculty of Occupational Safety, Serbia
snezana.zivkovic@znrfak.ni.ac.rs, tamara.radjenovic@znrfak.ni.ac.rs

³ University of Primorska, Faculty of Management, Koper, Slovenia
mirko.markic@fm-kp.si

Workplace safety and health are crucial aspects of successful organizational functioning in all countries. They are equally vital for organizations moving toward sustainable development. This article aims to demonstrate how to connect workplace safety and health with the changes brought about by both the green transition and the digital revolution. In both Slovenia and Serbia, these transitions manifest in changing work methods and the adoption of new technologies. In Slovenia, organizations focus on emission reduction, the use of renewable energy sources, and efficient waste management. In Serbia, special attention is given to ecological restoration of industrial zones. It is essential to integrate workplace safety and health considerations during these changes. Organizations in both countries must ensure safe working conditions that account for new technologies and their impact on employees. This reduces the likelihood of injuries and illnesses while enhancing work efficiency. The article will present measures for hazard prevention, employee awareness of new technologies, and safety education. Successfully linking workplace safety and health with the green transition and digital revolution can lead to improved outcomes for organizations in both economic and environmental domains.

Keywords:

health and
safety at
work,
sustainable
development,
digital
transition,
green
transition,
Slovenia and
Serbia

1 Uvod

Varnost in zdravje pri delu ter trajnostni razvoj so ključni vidiki uspešnega delovanja organizacij. V današnjem svetu, kjer se tehnologija hitro razvija in se pojavljajo novi izzivi, je združevanje teh vidikov postalo nujno. Varnost pri delu se nanaša na ukrepe in politike, ki jih organizacije izvajajo za zaščito svojih zaposlenih pred nevarnostmi, ki bi lahko ogrozile njihovo fizično dobro počutje. To vključuje preprečevanje nesreč, zagotavljanje varne opreme in usposabljanje zaposlenih za varno delo. Zdravje pri delu pa se nanaša na ohranjanje in izboljšanje fizičnega in duševnega zdravja zaposlenih. To vključuje zagotavljanje zdravih delovnih pogojev, spodbujanje zdravega življenjskega sloga in obravnavanje stresa na delovnem mestu (Zanko in Dawson, 2012). Zdravje in varnost pri delu sta bistveni vidik odgovornih in etičnih poslovnih praks, saj izkazujeta zavezanost zdravju in dobremu počutju zaposlenih, zmanjšujeta morebitno odgovornost in stroške, povezane z nezgodami na delovnem mestu, ter prispevata k splošnemu organizacijskemu uspehu (Vasconcelos idr., 2016). Trajnostni razvoj je koncept, ki poudarja potrebo po razvoju, ki zadovoljuje potrebe sedanjih generacij, ne da bi pri tem ogrozil sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe. To vključuje uporabo obnovljivih virov, zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in spodbujanje socialne pravičnosti (Bertoncelj idr., 2011). Združevanje varnosti, zdravja pri delu ter trajnostnega razvoja pomeni integracijo teh vidikov v strategijo in prakso organizacij. To ne le izboljšuje dobro počutje zaposlenih in zmanjšuje vpliv na okolje, ampak tudi povečuje učinkovitost in produktivnost organizacij, kar je ključno za dolgoročni uspeh organizacij.

Namen tega prispevka je prikazati, kako lahko organizacije v Sloveniji in Srbiji izkoristijo spremembe, ki jih prinašata zeleni in digitalni prehod, za učinkovito soočanje z izzivi okolja in izboljšanje varnosti ter zdravja pri delu v teh novih okoliščinah.

2 Varnost in zdravje pri delu

2.1 Definicija varnosti in zdravja pri delu

Varnost in zdravje pri delu sta ključna vidika, ki se nanašata na dobro počutje in zaščito zaposlenih na delovnem mestu. Varnost pri delu je disciplina, ki se osredotoča na zaščito varnosti, zdravja in blaginje ljudi, ki so zaposleni. To vključuje preprečevanje delovnih nesreč in bolezni, ki izhajajo iz delovnih pogojev. Varnost pri delu se nanaša na ukrepe, ki so namenjeni zmanjšanju tveganja poškodb ali bolezni na delovnem mestu. Zdravje pri delu pa se nanaša na ohranjanje in izboljšanje fizičnega in duševnega zdravja zaposlenih. To vključuje zagotavljanje zdravih delovnih pogojev, spodbujanje zdravega življenjskega sloga in obravnavanje stresa na delovnem mestu (Hughes in Ferrett, 2011).

Obe področji sta ključni za uspešno delovanje organizacij, saj zdravi in varni zaposleni prispevajo k večji produktivnosti in učinkovitosti. Poleg tega organizacije, ki skrbijo za varnost in zdravje svojih zaposlenih, izboljšujejo svoj ugled in zmanjšujejo tveganje za pravne težave, povezane z delovnimi nesrečami in boleznimi. Zato je skrb za varnost in zdravje pri delu ključnega pomena za vsako organizacijo.

2.1 Organizacija sistema varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji in Srbiji

Organizacija sistema varnosti in zdravja pri delu je ključnega pomena za zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja. Tako v Sloveniji kot v Srbiji so za to področje odgovorne različne institucije, ki igrajo pomembno vlogo pri uveljavljanju in zagotavljanju varnosti ter zdravja delavcev.

V Sloveniji je varnost in zdravje pri delu urejeno z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1), ki ga je Državni zbor RS sprejel leta 2011. Ta zakon določa pravice in dolžnosti delodajalcev in delavcev glede zagotavljanja varnega in zdravega dela. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti nadzoruje prakso varnosti in zdravja pri delu v državi, medtem ko Inšpektorat RS za delo izvaja inšpekcijski nadzor ter nadzor nad spoštovanjem predpisov (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023).

Sistem varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji temelji na preprečevanju nesreč, poškodb in poklicnih bolezni ter spodbujanju splošnega zdravja na delovnem mestu. Delodajalci so dolžni izvajati ocene tveganja in ukrepe za preprečevanje ali zmanjšanje nevarnosti na delovnem mestu, kar vključuje zagotavljanje ustreznega usposabljanja zaposlenih, vzdrževanje varnostne opreme in vzpostavitev postopkov za odzivanje v sili (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023).

Slovenija je vzpostavila tudi več ukrepov za preprečevanje nevarnosti pri delu in spodbujanje blaginje zaposlenih. Ti vključujejo redne zdravniške preglede zaposlenih, ergonomsko oblikovanje delovnega mesta in spodbujanje duševnega zdravja na delovnem mestu. Poudarek je na ozaveščanju in izobraževanju delodajalcev in delavcev o praksah varnosti in zdravja pri delu (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023).

V Srbiji ureja prakso varnosti in zdravja pri delu Zakon o varnosti in zdravju pri delu. Ministrstvo za delo in socialno politiko nadzira in izvaja te predpise, medtem ko ima Nacionalni inštitut za varnost in zdravje pri delu ključno vlogo pri zagotavljanju usposabljanja in podpore za ukrepe varnosti pri delu (Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, 2023).

Zakon v Srbiji določa splošne obveznosti za delodajalce in zaposlene, da ustvarijo varne in zdrave delovne pogoje. Delodajalci so dolžni oceniti tveganja na delovnem mestu in izvajati ustrezne preventivne ukrepe. Delavci imajo pravico do ustrezne obveščенosti in usposabljanja o postopkih VZT. Zakon zajema tudi vidike, kot so vodenje evidenc, poročanje o nesrečah ali boleznih, zdravstveni nadzor in zagotavljanje osebne zaščitne opreme (Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, 2023).

3 Izzivi in priložnosti varnosti in zdravja pri delu v kontekstu zelenega in digitalnega prehoda

V kontekstu zelenega prehoda in digitalne revolucije se organizacije v obeh državah soočajo z novimi izzivi in priložnostmi.

Organizacije se morajo najprej seznaniti z novimi trendi zelenega in digitalnega prehoda ter prepoznati, kako te spremembe lahko vplivajo na varnost in zdravje pri delu. To vključuje razumevanje novih tehnologij, procesov dela in materialov ter njihove potencialne učinke na delavce (Peña-Casas, Ghailani in Coster, 2018).

Nato morajo organizacije opraviti celovito oceno tveganj, ki so povezana s temi spremembami. Ta ocena vključuje identifikacijo potencialnih nevarnosti, vrednotenje izpostavljenosti delavcev ter določitev potrebnih ukrepov za zmanjšanje tveganj (Marcilly, 2019).

Delavci morajo biti ustrezno izobraženi in usposobljeni glede novih tehnologij, procesov dela in varnostnih ukrepov, ki jih zahteva zeleni in digitalni prehod (Badri, Boudreau-Trudel in Souissi, 2018). Organizacije morajo zagotoviti potrebna izobraževanja, usposabljanja ter vključevanje delavcev v procese odločanja in oblikovanja politik varnosti in zdravja pri delu.

Organizacije morajo izvajati tehnične ukrepe, s katerimi se zmanjšujejo tveganja pri delu v okviru zelenega in digitalnega prehoda. To vključuje zagotavljanje ustrezne zaščitne opreme, oblikovanje ergonomskih delovnih mest in uporabo naprednih tehnologij za nadzor in varovanje delovnega okolja (Marcilly, 2019).

Poleg tega morajo organizacije sprejeti organizacijske ukrepe, s katerimi se povečuje varnost in zdravje pri delu v okoljih, ki temeljijo na zelenem in digitalnem prehodu (Peña-Casas, Ghailani in Coster, 2018). To vključuje vzpostavitev jasnih politik, postopkov in odgovornosti, redno spremljanje in revizijo varnostnih in zdravstvenih standardov ter spodbujanje kulture varnosti in zdravja pri delu.

Organizacije morajo spodbujati sodelovanje in komunikacijo med vsemi deležniki v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu v kontekstu zelenega in digitalnega prehoda. To vključuje delavske predstavnike, vodstvo organizacije, strokovnjake s področja varnosti in zdravja pri delu ter druge relevantne deležnike.

Nenazadnje morajo organizacije vzpostaviti sistematičen pristop k sledenju varnosti in zdravju pri delu ter izboljšavam, ki so povezane s spremembami zaradi zelenega in digitalnega prehoda. To vključuje beleženje in analizo podatkov o nesrečah,

incidentih ter zdravstvenih težavah, ki so povezane z delom, ter izvajanje potrebnih korektivnih ukrepov za preprečevanje ponovitve.

Skupno vsem tem točkam je, da organizacije v Sloveniji in Srbiji potrebujejo celovit pristop k zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu v kontekstu zelenega in digitalnega prehoda. Spremembe v delovnem okolju zahtevajo proaktivno in celovito strategijo, ki upošteva tako zelene kot digitalne trende.

4 Soočanje z izzivi okolja ter varnosti in zdravja pri delu

Organizacije v Sloveniji in Srbiji imajo priložnost izkoristiti spremembe, ki jih prinašajo zeleni in digitalni prehod, za učinkovito soočanje z izzivi okolja. Zeleni prehod vključuje prehod na trajnostne in okolju prijazne prakse, ki omogočajo organizacijam, da zmanjšajo svoj okoljski odtis in prispevajo k varovanju okolja. To lahko dosežejo z uporabo obnovljivih virov energije, zmanjšanjem porabe vode in energije, recikliranjem odpadkov in izboljšanjem upravljanja z odpadki (Bertoncelj idr., 2011).

Digitalni prehod prinaša napredne tehnologije, ki omogočajo boljše upravljanje in nadzor nad energijo ter boljše spremljanje porabe energije. Organizacije lahko izkoristijo te tehnologije za povečanje energetske učinkovitosti, kar bo zmanjšalo porabo energije, stroške in negativni vpliv na okolje (Blažič in Starc, 2023). Zeleni prehod omogoča organizacijam, da razvijajo inovativne izdelke in storitve, ki so okolju prijazni. To vključuje uporabo recikliranih materialov, zmanjšanje embalaže in izboljšanje življenjske dobe izdelka. Organizacije lahko izkoristijo tudi digitalni prehod za razvoj novih digitalnih platform in rešitev, ki omogočajo trajnostno upravljanje virov. S preходом na okolju prijazne prakse in razvojem trajnostnih izdelkov ali storitev organizacije lahko krepijo svojo blagovno znamko. Slednje vodi do večjega zaupanja odjemalcev in potrošnikov ter lahko privede do povečanja prodaje ter prepoznavnosti organizacije kot okolju prijazne (Bavec idr., 2019).

Za učinkovito soočanje z izzivi okolja je ključno sodelovanje z drugimi organizacijami, vlado, akademsko sfero in nevladnimi organizacijami. Skupna prizadevanja lahko vodijo k razvoju skupnih strategij, izmenjavi znanja in virov ter pospešitvi učinkov prehoda na okolju prijazne in trajnostne prakse. Tako imajo organizacije v Sloveniji in Srbiji priložnost izkoristiti spremembe, ki jih prinašajo

zeleni in digitalni prehod, za izboljšanje svoje uspešnosti v okolju ter prispevanje k trajnostnemu razvoju.

5 Zaključek

V zaključku poudarjamo, da je uspešno povezovanje vidikov varnosti in zdravja pri delu z zelenim prehodom in digitalno revolucijo ključno za doseganje boljših rezultatov v organizacijah v Sloveniji in Srbiji, tako na gospodarskem kot tudi okoljskem področju. Zeleni prehod in digitalna revolucija prinašata številne spremembe, ki se odražajo v spreminjanju načina dela in uvajanju novih tehnologij. Organizacije se morajo prilagoditi tem spremembam in zagotoviti varne delovne pogoje, ki upoštevajo nove tehnologije in njihove vplive na zaposlene. To ne le zmanjšuje verjetnost poškodb in bolezni, ampak tudi izboljšuje delovno učinkovitost. V Sloveniji se organizacije osredotočajo na zmanjšanje emisij, uporabo obnovljivih virov energije in učinkovito ravnanje z odpadki, medtem ko se v Srbiji posebna pozornost namenja tudi ekološki obnovi industrijskih con. V obeh državah so predstavljeni ukrepi za preprečevanje nevarnosti, ozaveščanje zaposlenih o novih tehnologijah in izobraževanje o varnosti pri delu. S povezovanjem vidikov varnosti in zdravja pri delu z zelenim prehodom in digitalno revolucijo organizacije v Sloveniji in Srbiji lahko organizacije dosežejo trajnostni razvoj, ki je v skladu z globalnimi cilji in lokalnimi potrebami. Ta prispevek predstavlja korak k razumevanju, kako lahko organizacije izkoristijo te spremembe za soočanje z izzivi okolja in hkrati izboljšajo varnost in zdravje pri delu.

Opomba

Ta prispevek je del bilateralnega projekta Slovenija-Srbija (Št. 337-00-110/2023-05/52).

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede in avtorji se zahvaljujejo za finančno podporo Javni agenciji za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (raziskovalni program Št. P5-0018).

Literatura

- Badri, A., Boudreau-Trudel, B. in Souissi, A. S. (2018). Occupational health and safety in the industry 4.0 era: A cause for major concern?. *Safety science*, 109, 403-411.
- Bavec, C., Kovačič, A., Krisper, M., Rajkovič, V., & Vintar, M. (2019). *Slovenija na poti digitalne preobrazbe*. Ljubljana: Založba UL FRI.

- Bertoncelj, A., Meško, M., Naraločnik, A. in Nastav, B. (2011). *Trajnostni razvoj organizacije: ekonomski, družbeno-politični in ekološki vidiki*. Ljubljana: GV založba.
- Blažič, B. in Starc, J. (2023). Strategija informacijske (digitalne) družbe Digitalna Slovenija. *Revija za ekonomske in poslovne vede*, 10(1), 20-42.
- Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. (2023). Serbia. Pridobljeno 11 Oktober 2023, iz <https://osha.europa.eu/en/about-eu-osha/national-focal-points/serbia>
- Hughes, P. in Ferrett, E. (2011). Introduction to health and safety at work. Routledge.
- Marcilly, R. (2019). Human factors and ergonomics for a safe transition to digital health. *Context Sensitive Health Informatics: Sustainability in Dynamic Ecosystems*, 12.
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2023). Pridobljeno 2 januar iz <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-delo-druzino-socialne-zadeve-in-enake-moznosti/>
- Peña-Casas, R., Ghailani, D. in Coster, S. (2018). Digital transition in the European Union: what impacts on job quality?. *Social policy in the European Union: state of play*, 117.
- Vasconcelos, D., Melo, M. B., Souto, M. S. M., Caldas, A., & Muniz, D. (2016). *Good management practices of the waste and of the health and the safety conditions in the constructive process: Sustainability, social responsibility and ethical business activity*. Occupational Safety and Hygiene IV; CRC Press: New York, NY, USA, 133.
- Zanko, M., & Dawson, P. (2012). Occupational health and safety management in organizations: A review. *International Journal of Management Reviews*, 14(3), 328-344.

